

Nr 41.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anskaffning av reservflygplan m. m.; given Stockholms slott den 6 oktober 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 oktober 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

I skrivelse den 29 september 1939 hava chefen för flygvapnet och flygförvaltningen gjort vissa framställningar rörande anskaffning av flygmateriel av olika slag, huvudsakligen avseende reservflygplan. Myndigheterna hava därvid erinrat om att flygförvaltningen i skrivelse den 29 augusti 1939 jämlikt föreskrifterna i militära försvarsberedskapscirkuläret anmält de brister i utrustnings- och första ersättningsbehoven, som borde fyllas före mobilisering bland annat i fråga om reservflygplan. Vissa av dessa brister vore av sådan

betydenhet, att de genom den påfrestning av materielen, som redan förstärkt försvarsberedskap medförde, försvårade beredskapens upprätthållande. Dessa brister borde därför fyllas i den omfattning, som i fortsättningen närmare angäves.

Till utveckling av sin framställning hava flygmyndigheterna till en början framhållit, att genom den anskaffning av reservflygplan, som grundade sig på propositionen nr 234 till årets lagtima riksdag och vartill medel ställts till flygförvaltningens förfogande genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1939, de båda *lätta bombflottiljerna* samt *jaktflottiljen* tillfördes det antal reservflygplan, som beräknades vara erforderligt för att med hänsyn till haverier och översyner hålla divisionerna vid dessa flottiljer i full styrka. Beträffande behovet av reservflygplan för de *tunga jaktflottiljerna* beräknades utrustningsbehovet i fråga om reservflygplan till sammanlagt 24 plan, vilka borde omedelbart inköpas. För *arméflygflottiljens* del vore det, med hänsyn bland annat till den extra förslitning av den nuvarande materielen, som förorsakades av den ökade målflygningen, erforderligt att inom ett år hava till förfogande en division nya flygplan av lämplig typ, därvid anskaffningsbehovet syntes kunna begränsas till 12 plan. Beträffande åter den division flygplan för strategisk spaning, som genom beslut av 1938 års riksdag skulle anskaffas och tillföras denna flottilj, hade vederbörande utländska leverantör meddelat, att den kontrakterade leveransen på grund av rådande förhållanden icke kunde fullföljas. Flygförvaltningen undersökte därför möjligheterna att erhålla lämpliga flygplan från annan leverantör. Samtidigt vore det önskvärt att uppbringa divisionen till 18 flygplan. Anskaffningsbehovet utöver de 12 plan, för vilka medel redan beviljats, vore alltså 6 flygplan. Vad slutligen beträffar *marinflygflottiljen* borde dess *torpeddivision* redan i fredstid utvidgas till att omfatta 18 plan. Av de för tidigare anvisade medel redan beställda 12 planen hade ett totalhavererat. Anskaffningsbehovet för torpeddivisionen utgjorde sålunda 7 torpedplan. Den till denna flottilj hörande *kustbaserade spaningsdivisionens* materiel underginge för närvarande en så snabb förslitning, att den icke vore tillräcklig för divisionens behov intill den tidpunkt, då den planenligt skulle ersättas. För vissa av de uppgifter, som divisionen skulle utföra under beredskap och neutralitetsvakt, måste därför flygplan ur torpeddivisionen tagas i anspråk. Detta vore dock oekonomiskt och medförde å sin sida, att torpeddivisionens materiel snabbare förslètes. Med hänsyn härtill borde en division *marinspaningsplan* anskaffas för den kustbaserade divisionen. Utrustningsbehovet av dessa flygplan komme därigenom att överskjutas med cirka 12 plan, motsvarande en femtedel av första ersättningsbehovet för *marinflygflottiljen*.

I fortsättningen av sin skrivelse hava flygmyndigheterna anfört, att genom de sålunda beslutade eller föreslagna anskaffningarna av flygplan utrustningsbehovet för samtliga flygvapnets flottiljer komme att bliva fyllt. I intet fall bleve dock ersättningsbehovet av flygplan tillgodosett, utom till viss del beträffande den kustbaserade divisionen. Flygförvaltningen ansåge sig emellertid icke nu böra föreslå åtgärder för hela ersättningsbehovets fyllande. På

ett område syntes dock ersättningsbehovets fyllande vara oundgängligt, nämligen i fråga om jaktflottiljen. Den omständigheten, att flygvapnet inneslöte endast en jaktflottilj, i förening med det förhållandet, att denna flottilj redan under neutralitetsvakten kunde komma att utsättas för större förluster än andra förband, medförde, att försiktigheten bjöde att i högre grad än beträffande övriga förband säkerställa tillgången på reserver. På anförda skäl funne flygförvaltningen nödvändigt, att medel ställdes till förfogande för täckande jämväl av första ersättningsbehovet av flygplan för jaktflottiljen, för vilket ändamål erfordrades nyanskaffning av 45 flygplan.

I fråga om utrustningsbehovet av skolflygplan hava flygmyndigheterna anført, att en företagen undersökning givit vid handen, att tillgången i landet på användbara skolflygplan icke helt medgäve fyllandet av föreliggande brist i detta utrustningsbehov. Det vore därför nödvändigt att genom inköp anskaffa ytterligare 12 skolflygplan. Denna anskaffning innebure ett tidigare täckande av ett behov, som måste fyllas även under fred.

Det totala anskaffningsbehov av flygplan, som av flygmyndigheterna i förevarande skrivelse anmälts, utgjorde sålunda — utöver vad som tidigare beslutats — 24 bombflygplan, 12 arméspaningsplan, 6 strategiska spaningsflygplan, 7 torpedflygplan, 12 marinspaningsplan, 45 jaktflygplan och 12 skolflygplan. På grund av vissa närmare angivna förhållanden vore det dock lämpligt att beträffande arméspaningsplanen i varje fall tillsvidare nedbringa nyanskaffningen från angivna 12 till 8 plan av viss typ. Nyanskaffningarna vore enligt flygmyndigheterna erforderliga för tillgodoseende av krigsberedskapens krav. Nödvändigheten av anskaffningarna skärptes ytterligare därigenom, att materielen försletes hastigare än normalt på grund av neutralitetsvaktens upprätthållande.

Efter en närmare redogörelse för de flygplantyper, som borde ifrågakomma för de föreslagna anskaffningarna, hava flygmyndigheterna upptagit kostnadsfrågan till behandling och därvid på närmare angivna grunder beräknat den sammanlagda anskaffningskostnaden, inklusive kostnaderna för reservmateriel, ammunition och tull, till 40,569,000 kronor. I nämnda belopp hava dock icke inräknats kostnaderna för anskaffningen av de strategiska spaningsflygplanen, för vilka typen ännu icke kunnat angivas. I fråga om dessa flygplan hava flygmyndigheterna, under erinran att för anskaffning av 12 dylika plan genom tidigare beslut anvisats ett belopp av 6,700,000 kronor, anmält, att av dessa medel för anskaffning av viss utrustning m. m. förbrukats sammanlagt cirka 1,000,000 kronor. Den anskaffade materielen vore emellertid helt av sådant slag som erfordrades för senare ordinarie behov. Det anvisade beloppet syntes emellertid vid den nödtvungna övergången till en ny typ och med hänsyn till den allmänna prisstegringen icke medgiva anskaffningen av de ursprungligen avsedda 12 planen. Så snart undersökning angående lämplig typ avslutats, komme flygförvaltningen att framlägga anskaffnings- och kompletteringsförslag omfattande det nu föreslagna antalet 18 strategiska spaningsflygplan. — Den föreslagna materielanskaffningen komme att medföra vissa omkostnader för materielens förvaring och omvårdnad. Kostnaderna för härför erforderliga

förrädsbyggnader kunde nu icke noggrant angivas men kunde uppskattas till omkring 900,000 kronor. Närmare utredning och förslag i detta avseende komme sedermera att framläggas. För materielens underhåll i förråd beräknades en årskostnad av 175,000 kronor.

Flygmyndigheternas skrivelse utmynnar i en framställning, att för anskaffande av 45 jaktflygplan, 24 bombflygplan, 8 arméspaningsplan, 12 marinspaningsplan, 7 torpedflygplan och 12 skolflygplan av närmare angivna typer med tillhörande ammunition m. m. måtte anvisas ett belopp av 40,569,000 kronor. Samtliga ifrågavarande flygplan avses skola anskaffas från utlandet. I skrivelsen har anmärkts, att beträffande anskaffningen för armé- och marinflygflottiljerna samråd ägt rum med chefen för armén respektive chefen för marinen.

Chefen för försvarsstaben har i utlåtande i ärendet den 29 september 1939 på anförda skäl tillstyrkt den gjorda framställningen.

*Departements-
chefen.*

Av flygmyndigheternas förevarande skrivelse framgår, att den nyanskaffning av flygmateriel, som där föreslås, bland annat syftar till att fylla den brist i fråga om reservflygplan, vilken är till finnandes i fråga om vissa flygförbands s. k. utrustningsbehov. De förband, där brist i nämnda hänseende anses föreligga, äro de båda tunga bombflottiljerna, arméflygflottiljen, marinflygflottiljen samt flygkrigsskolan. Då ett tillgodoseende av behovet av erforderligt antal reservflygplan redan i fredstid måste sägas vara av en påtaglig betydelse ur försvarsberedskapssynpunkt, finner jag mig böra biträda flygmyndigheternas framställning i denna del; i fråga om torpedflygplanen anser jag mig dock, med hänsyn till därav följande konsekvenser av ekonomisk och organisatorisk art, icke böra tillstyrka den föreslagna utökningen av torpeddivisionen från 12 till 18 plan utan inskränker mig till att föreslå nyanskaffning av ytterligare ett dylikt plan i stället för det plan som totalhavererat. Genom den förordade anskaffningen kommer, såsom förut angivits, beträffande marinspaningsplanen även det s. k. ersättningsbehovet att i viss mån tillgodoses.

Vad därefter beträffar ersättningsbehovet av flygplan i övrigt hava flygmyndigheterna, såsom av den föregående framställningen framgår, föreslagit, att detta behov skulle i fredstid fyllas endast beträffande jaktflottiljen, för vilket ändamål skulle nyanskaffas 45 jaktplan. De skäl för en dylik åtgärd, som av myndigheterna åberopats, äro av den bärande art, att jag anser mig böra tillstyrka den sålunda föreslagna nyanskaffningen.

Det antal flygplan, för vilka jag sålunda vill förorda, att medel i detta sammanhang äskas av riksdagen, utgör i enlighet med det anförda 24 bombflygplan, 8 arméspaningsplan, 1 torpedflygplan, 12 marinspaningsplan, 45 jaktflygplan och 12 skolflygplan. I fråga om de för de särskilda flygplanslagen av myndigheterna föreslagna typerna torde icke något vara att erinra, dock att leveransförhållandena kunna komma att i något fall föranleda till ett förnyat bedömande av typfrågan. Med utgångspunkt från de av flygförvaltningen beräknade priserna kan den sammanlagda kostnaden för hela denna flygplan-

anskaffning beräknas till högst 36,000,000 kronor. Detta belopp torde böra för ändamålet äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

I fråga om den till arméflygflottiljen hörande strategiska spaningsdivisionen hava flygmyndigheterna anmält, att den med viss utländsk firma kontrakterade leveransen av 12 flygplan för denna division, för vilka medel tidigare anvisats, på grund av de inträdda förhållandena icke kommer att fullgöras. I samband med en anmälan om att undersökning pågår rörande möjligheterna att erhålla lämpliga dylika flygplan från annan leverantör hava myndigheterna tillika framhållit önskvärdheten av att antalet plan i denna division utökades från 12 till 18. För egen del har jag intet att erinra mot att underhandlingar upptagas å annat håll om leverans av flygplan till den strategiska spaningsdivisionen i stället för de plan, vilkas levererande på grund av de inträdda förhållandena inhiberats, även om man såsom myndigheterna anført måste räkna med att det för ändamålet tidigare anvisade anslagsbeloppet kommer att visa sig vara otillräckligt för ersättningsanskaffningens genomförande. Däremot finner jag mig icke kunna tillstyrka, att antalet plan i divisionen på sätt myndigheterna föreslagit utökas med 6 plan till sammanlagt 18, utan torde denna materielanskaffning i enlighet med vad som tidigare bestämts böra omfatta 12 plan. Till frågan om täckande av eventuellt uppkommande merkostnad för dessa 12 plan utöver för ändamålet redan tillgängliga medel torde jag få återkomma efter det att resultatet av de pågående undersökningarna rörande möjligheten att anskaffa dylika plan hunnit slutföras.

Den omfattande nyanskaffning av flygplan, som här föreslagits, kommer naturligen att medföra behov av utökade förrådslokaler och andra åtgärder för materielens förvaring och omvårdnad, vilket kommer att draga vissa, icke obetydliga kostnader. Frågan härom torde emellertid, efter det närmare utredning förebragts, få upptagas i ett senare sammanhang.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *anskaffning av reservflygplan m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 36,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Kinnander.